

Tập huấn:

KỸ THUẬT VIẾT

TIN, BÀI BÁO CHÍ CĂN BẢN

Trình bày:

ThS. Phạm Duy Phúc

Khoa BC&TT – ĐHKHXH&NV

Thời gian:

15/5/2014

Địa điểm:

ĐHKHXH&NV

Mục tiêu chuyên đề

Hoàn thành chuyên đề này, học viên:

- hiểu đặc điểm các dạng cấu trúc tin, bài thông dụng, biết phân biệt cấu trúc tin với bài.**
- nắm được kỹ thuật viết tin, bài theo cấu trúc hình tháp ngược, hình đồng hồ cát, cấu trúc tâm điểm...**
- nắm được một số cách dẫn nhập (mở đầu, khởi, lead) và đặt tít (title) căn bản.**

Nhận thức chung

- ❑ Báo chí là loại hình hoạt động thông tin chính trị - xã hội, ra đời do nhu cầu thông tin - giao tiếp, giải trí và nhận thức của con người.
- ❑ Trong các hình thức truyền thông căn bản, báo chí là hoạt động sản xuất và cung cấp thông tin thời sự về mọi hoạt động trong nước và quốc tế cho công chúng.

Nhận thức chung

- ❑ Công chúng của báo chí thuộc mọi thành phần cư dân trong xã hội. Do vị trí xã hội, nghề nghiệp, trình độ văn hóa, sở thích, hiểu biết, mỗi người có sự quan tâm và nhu cầu thông tin với các mức độ khác nhau
- ❑ Người viết bài cho trang tin phải luôn hiểu rõ ai là người sẽ “tiêu thụ” bài viết của mình, từ đó nắm bắt nhu cầu và những vấn đề bạn đọc của mình quan tâm để cung cấp thông tin, đáp ứng nhu cầu thông tin của công chúng.

Nhận thức chung

- Với trang tin điện tử của ĐHKHXH&NV nói chung và các đơn vị phòng/ban, khoa/bộ môn nói riêng, thì đối tượng phục vụ đầu tiên là cán bộ, giảng viên, sinh viên thuộc ĐHKHXH&NV, sau đó là những bạn đọc cần thông tin về hoạt động giáo dục đại học nói chung.
- Xác định như vậy, thì thông tin đưa lên trang tin sẽ cụ thể và khoanh vùng được phạm vi thông tin, như: **hoạt động** giảng dạy, NCKH, phong trào SV của khoa/bộ môn, hoạt động hợp tác quốc tế, điều hành, quản lý tại các phòng ban; **chế độ, chính sách, quy định quản lý** trong lĩnh vực giáo dục ĐH nói chung và ĐHKHXH&NV nói riêng; **việc thực hiện** các chế độ, chính sách đó ra sao... →

TIN TỨC

Tin tức là gì?

- ❑ Tin là thể loại quan trọng hàng đầu của BC, chiếm gần 50% diện tích và dung lượng bài vở trên nhật báo, các chương trình PT-TH và trang tin điện tử.
  - ❑ Đối tượng được để mắt trước tiên của độc giả khi cầm một tờ báo là các tin. Công chúng thường lướt qua các tin rồi mới đọc các bài khác
- Không có tin thì không phải là báo chí

Tin tức là gì?

Có nhiều định nghĩa, quan niệm khác nhau về tin

☐ TIN trong tiếng Anh là NEWS có 2 nghĩa:

+ NEW+S: Tin là những cái mới

+ NEWS=North+East+West+South: Tin là cái gì đó xảy ra khắp mọi nơi

☐ Trong từ Hán Việt, TIN là “tân văn”, nghĩa là: điều mới nghe, mới biết.

Tin tức là gì?

❑ Căn cứ thực tế tình hình báo chí hiện nay, có thể chọn định nghĩa sau:

“Tin tức là những **sự kiện mới** đã, đang hoặc sẽ xảy ra, **liên quan đến nhiều người** hoặc **được nhiều người quan tâm**” (Trần Trọng Thức – Báo SGDN)

❑ **Sự kiện:** là một sự việc xảy ra, nó khác với vấn đề là sự phát sinh do hội tụ nhiều yếu tố.

❑ Trong báo chí: Sự kiện là trung tâm của tin tức. Vấn đề là trung tâm của bài viết.

Tin tức là gì?

- ❑ **Mới:** đó là hiện tượng chuyển hoá từ một cái cũ được ghi nhận → Mục tiêu của người đưa tin là tường thuật một sự kiện phát triển theo thời gian.
- ❑ Cái mới thường phát sinh từ một tình huống nhất định theo logic, có tính kế thừa cái cũ. Cái lạ thường là chưa bao giờ hoặc ít khi xảy ra.
- ❑ **Liên quan:** Bản thân sự kiện đó tác động vào một số người (tính lợi ích).
- ❑ **Quan tâm:** Sự kiện được nhiều người chú ý theo dõi.
- ❑ **Đã, đang, sẽ xảy ra** được biểu hiện trên từng loại tin: tin thông tấn thường thấy, tin tường thuật, tin dự kiến ...

Cái gì là tin?

Cái mà bạn đang thấy đáp ứng tiêu chí nào sau đây:

- Thời sự/Kịp thời**
- Liên quan/Ảnh hưởng/Tác động**
- Cận kề/Gần gũi/Góc độ địa phương**
- Người quan trọng/Có tên tuổi/Nổi tiếng**
- Xung đột**
- Quan trọng/Bổ ích**
- Lạ/Khác thường/Giải trí**
- Độc quyền**

Cái gì là tin?

Cái mà bạn đang thấy đáp ứng tiêu chí nào sau đây:

☐ Thời sự/Kịp thời: mọi kênh thông tin đều muốn tường thuật những sự kiện mới nhất.

Lưu ý:

- + Đừng cực đoan đến mức nhấn mạnh không cần thiết một diễn tiến nhỏ chỉ để làm cho câu chuyện có vẻ mới mẻ hơn các báo đối thủ.
- + Nếu không có gì quan trọng xảy ra thì nên tập trung tường thuật nội dung chi tiết hơn, hoặc trau chuốt hơn về hình ảnh, ngôn ngữ.

Cái gì là tin?

Cái mà bạn đang thấy đáp ứng tiêu chí nào sau đây:

□Liên quan/Ảnh hưởng/Tác động: câu chuyện này sẽ tác động đến bao nhiêu người và sẽ tác động sâu sắc đến mức nào.

Lưu ý:

- + Tác động không nhất thiết phải trực tiếp hay cấp thời.
- + Thách thức của PV giỏi không phải là những thông tin hấp dẫn sẽ lấp đầy trang báo ngày mai mà chính là những câu chuyện lớn lao hơn đang phát triển âm thầm, chậm chạp, không ai để ý cho đến khi bùng nổ.
- + Làm sao chỉ ra cho công chúng biết tác động của những sự kiện trông có vẻ nhàm chán (VD: tin tức về chính phủ)

Cái gì là tin?

Cái mà bạn đang thấy đáp ứng tiêu chí nào sau đây:

□ **Cận kề/Gần gũi/Góc độ địa phương:** công chúng quan tâm những sự kiện quan trọng diễn ra khắp nơi **nhưng họ cũng hết sức chú ý đến những gì cận kề** → “**địa phương hóa tin tức**”: khi một thảm họa xảy ra, PV sẽ lùng sục địa phương mình để xem có ai liên quan gì đến bi kịch đó hay không.

□ **Người quan trọng/Có tên tuổi/Nổi tiếng:** công chúng **thường tò mò về người nổi tiếng.** “Diễn viên Midu bị sặc thức ăn suýt chết” có giá trị tin tức hơn là chuyện anh trai bạn cũng bị sự cố tương tự.

Cái gì là tin?

Cái mà bạn đang thấy đáp ứng tiêu chí nào sau đây:

☐ Xung đột: ở đâu có xung đột, ở đó có tin tức.

Lưu ý:

- + Xung đột biểu hiện “khả năng có tin tức” chứ không phải “chắc chắn có tin tức”.
- + Cần tránh lối săn tin bầy đàn, chạy theo 1 sự kiện vì cạnh tranh (theo kiểu: mình phải có tin này vì báo nào cũng làm cả).
- + Phải biết xấu hổ khi tham gia vào bầy đàn PV đổ xô về phía 1 người không có khả năng tự bảo vệ (VD: nhân chứng của một vụ bắn giết, người thân của nạn nhân...). Hãy xác định trước: câu chuyện này có đáng để theo đuổi không?

Cái gì là tin?

Cái mà bạn đang thấy đáp ứng tiêu chí nào sau đây:

☐ Quan trọng/Bổ ích: nhiều điều công chúng cần biết, nhiều điều họ chỉ muốn biết. Một câu chuyện về cách tìm việc làm hoặc một lời khuyên về cách tập thể dục và giữ sức khỏe cũng có thể đăng báo.

☐ Lạ/Khác thường/Giải trí: Bạn đọc thích mơ mộng và giải trí qua trang báo. Những sự kiện “đầu tiên”, “cuối cùng”, những câu chuyện lạ về động vật, những điều hài hước về con người, việc sản xuất một phim mới,... cũng là một tiêu chí để chọn tin.

☐ Độc quyền: Nếu cái mà bạn đang sở hữu là tài liệu độc đáo không một PV hay tờ báo đối thủ nào khác có được thì đó chính là lý do để nó xuất hiện trên trang báo hôm nay.

Yêu cầu của tin

- ❑ **Ngắn:** phù hợp với tập quán thông tin của thời đại công nghiệp (chỉ cần một thời gian ngắn nhất, người đọc, người nghe có thể biết được một số lượng thông tin cao nhất), **độ dài tùy thể loại**, có thể 60-100 chữ (tin vắn), 150-250 chữ (tin ngắn), 200-300 chữ (tin bình), 300-800 chữ (tin tổng hợp)...
- ❑ **Gọn:** sự sắp xếp có tính khoa học các chi tiết của sự kiện, không lề mề, vòng vo, câu chữ rõ ràng, khúc chiết, mạch lạc, không ẩn dụ hay dùng từ đao to búa lớn...
- ❑ **Đầy đủ:** để người đọc không còn thắc mắc về sự kiện được đưa ra (tất nhiên đây là những chi tiết chính và quan trọng nhất trong toàn bộ sự kiện).

Bản chất của tin tức

- ❑ **Chính xác:** Tiêu chuẩn đầu tiên của một nền báo chí chất lượng tất nhiên phải là sự chính xác. **Các yếu tố đòi hỏi phải tuyệt đối đúng, đưa tin sai là phải đính chính ngay nếu không muốn phải trả giá cho sự thiếu chính xác.** Phóng viên tuyệt đối không được giả định bất kỳ điều gì.
- ❑ **Kịp thời:** là điểm rơi của tin tức, đưa tin vào thời gian sớm nhất có thể được, yếu tố này còn mang tính cạnh tranh nghề nghiệp.
- ❑ **Khách quan:** trình bày sự kiện không thiên vị, xử lý thông tin từ nhiều nguồn nhưng có tính mục đích rõ ràng. Nhà báo luôn cố gắng càng khách quan càng tốt, không đưa ra ý kiến cá nhân trong bản tin và đừng quá cố gắng thuyết phục độc giả.

Bản chất của tin tức

- ❑ **Lưu ý: cố gắng không bình luận trong tin.** Chuyện này hay xảy ra. Nhiều phóng viên thích bình luận, ngay cả khi chưa đủ căn cứ.
- ❑ **Ví dụ:**
  - + *Uy tín của hãng thực phẩm lớn nhất thế giới Nestle của Thụy Sĩ đang bị ảnh hưởng nặng. Hôm 22-11, Nestle cho biết phải thu hồi hàng trăm ngàn lít sữa cho trẻ em tại Pháp, Bồ Đào Nha, Tây Ban Nha và chủ yếu là Ý sau khi phát hiện thấy trong sữa có lẫn mực in trên bao bì. (Người Lao Động)*
  - + *Uy tín của Hãng dược Merck của Mỹ đã bị giáng một cú nặng sau bài báo "nặng ký" đăng tải trên tạp chí y học New England Journal of Medicine ngày 8-12. (Thanh Niên)*
- ➔ **Có nên vội vàng kết luận về uy tín của Nestlé và Merck như thế không, nhất là khi mình không đi săn tin ở những nơi diễn ra sự kiện?**

Bản chất của tin tức

- ❑ **Một bản tin hay cũng cần phải công bằng** (không định kiến, không thiên vị mặt này hay mặt khác) **và cân bằng** (câu chuyện tìm kiếm và trình bày các quan điểm ở các mặt khác nhau của một vấn đề).
- ❑ **Mọi câu chuyện đều có hai mặt, đôi khi còn nhiều hơn hai.** Nhiệm vụ của nhà báo là phải đưa ra nhiều quan điểm khác nhau.
- ❑ **Tất nhiên, không thể có sự khách quan hay công bằng thuần túy.** Người viết luôn bị buộc phải chọn - sử dụng thông tin này, không sử dụng thông tin kia - và giới thiệu thông tin được chọn theo một cách thức nào đó (vấn đề góc nhìn). **Nhưng đó là lý tưởng cần đạt tới.**

Yếu tố cơ bản của tin

□ Các yếu tố trong một bản tin được sắp xếp lại bằng một nhóm chữ rất dễ nhớ: **5W+H**

+ **WHAT:** Cái gì?

+ **WHO:** Ai?

+ **WHERE:** Ở đâu?

+ **WHEN:** Khi nào?

+ **WHY:** Tại sao?

+ **HOW:** Thế nào?

Yếu tố cơ bản của tin

□ WHAT: Chuyện gì, cái gì đã xảy ra? Đó phải là một hành động, một sự kiện, một hiện tượng nổi bật, khác thường trong cuộc sống.

Ví dụ:

- *Thủ tướng từ chức*
- *Cụ già 83 tuổi mọc sừng*
- *92,5% trẻ em đường phố tại TPHCM bị xâm hại tình dục*
- *Công nhân hãng Nike đình công*
- *Nhận bằng thạc sĩ ở tuổi 71*
- ...

Yếu tố cơ bản của tin

- ❑ **WHO:** Ai gây ra, ai liên quan? Đó cũng thường là những cá nhân có tên tuổi xác định.

Ví dụ:

- ❑ *TAND tỉnh Quảng Ninh đưa ra xét xử vụ "siêu lừa" Bùi Thu Hằng (29 tuổi, Hạ Long, Quảng Ninh) và đồng bọn đã lừa hàng trăm người nhẹ dạ với chiêu trò gửi bảo hiểm nhận lãi suất khủng.*
- ❑ *Hoa hậu Hải Dương Nguyễn Hương Giang sẽ đại diện phái đẹp Việt Nam dự thi Hoa hậu thế giới*
- ❑ ...

Yếu tố cơ bản của tin

❑ **WHERE:** Xảy ra ở đâu, nước nào, địa phương nào?

Ví dụ:

- ❑ Vụ tai nạn xảy ra *trên tuyến đường Trung Mỹ, Tân Xuân, đoạn qua xã Trung Chánh, huyện Hóc Môn (TPHCM)*
- ❑ *Liveshow kỷ niệm 15 năm ca hát của ca sĩ Lệ Quyên sẽ diễn ra ngày 7/12 tại Nhà hát Hòa Bình (TPHCM) và 14/12 tại Trung tâm Hội nghị quốc gia (Hà Nội)*
- ❑ ...

Yếu tố cơ bản của tin

WHEN: Xảy ra khi nào, ngày nào, giờ nào?

Ví dụ:

- Khuya ngày 14/5/2014 xảy ra một vụ tai nạn...*
- Vòng chung kết Siêu mẫu nhí Việt Nam 2014 sẽ được tường thuật trực tiếp vào 20 giờ ngày 1/6/2014 trên Kênh VTV3, Đài truyền hình Việt Nam...*
- ...

Yếu tố cơ bản của tin

❑ **WHY:** Tại sao xảy ra? Nguyên nhân do đâu?

Ví dụ:

- ❑ Nguyên nhân vụ cháy được xác định là *do chập điện*
- ❑ Theo tiết lộ của một nhân viên điều tra, máy bay rơi *do bị đánh bom*
- ❑ Ông Nguyễn Văn Quý – cán bộ kỹ thuật (đơn vị thi công công trình) giải thích *do mưa lớn và triều cường dâng lên quá nhanh* khiến đơn vị không kịp trở tay và đóng cửa cống
- ❑ ...

Yếu tố cơ bản của tin

❑ **HOW:** Xảy ra như thế nào? Kết quả ra sao?

Ví dụ:

- ❑ *Có 265 hành khách và 16 nhân viên phi hành đoàn tử nạn trong vụ tai nạn thảm khốc trên*
- ❑ *Cơ lũ đã cuốn trôi 300 ngôi nhà cùng nhiều tài sản và hoa màu khác, thiệt hại ước tính hơn 500 tỷ đồng*
- ❑ ...

Yếu tố cơ bản của tin

- 5W+H là sáu yếu tố phải có trong một bản tin chính quy.**
- Trong một số dạng tin có thể không trả lời đầy đủ 5W+H, nhưng ít nhất cũng phải chứa đựng 4 yếu tố: What, Who, Where, When**
- Cả sáu yếu tố ấy phải được phản ánh trong đoạn đầu bài viết hoặc phần đầu của một bản tin và không nhất thiết theo thứ tự nào cả.**

Phân loại tin

- ❑ Dựa vào độ dài, dung lượng của tin (số chữ và các yếu tố W+H), chia thành 5 loại: **tin vắn, tin ngắn, tin sâu (bình), tin tổng hợp, chùm tin**
- ❑ Dựa vào đối tượng đưa tin, chia thành 4 loại: **tin sự kiện, tin nhân vật, tin hội nghị, tin công báo**
- ❑ Dựa vào lĩnh vực khai thác nguồn tin, chia thành: **tin kinh tế, tin chính trị, tin xã hội, tin văn hóa-văn nghệ, tin thể thao...**
- ❑ Dựa vào thời điểm đưa tin, chia thành 3 loại: **tin nguội, tin nóng, tin dự báo**
- ❑ Dựa vào khu vực địa lý, chia thành 4 loại: **tin thành phố (trong tỉnh), tin các địa phương, tin trong nước, tin quốc tế**

Các dạng tin cơ bản

- **Tin vắn:** là thể tin ngắn nhất trong tất cả các thể loại báo chí, nhằm thông báo đến độc giả thông tin vắn tắt về sự kiện, hiện tượng hay nhân vật nổi bật nào đó trong đời sống
- **Đặc điểm:**
  - + Không có tiêu đề nhưng 5 chữ đầu tiên (TN) hoặc tên nơi chốn xảy ra sự kiện (TT) thường được in đậm (bold).
  - + Dung lượng khoảng 60-100 chữ, trả lời 4 câu hỏi: what, who, where, when.
  - + **Bố trí thành chuyên mục như:** Tin vắn trong nước, Tin vắn quốc tế, Tin đọc nhanh, Theo dòng, Đọc báo giúp bạn, Trên báo bạn...

Các dạng tin cơ bản

- ❑ **Tin ngắn:** là tin phổ biến nhất trên các nhật báo và trên các bản tin thời sự của đài PT-TH, nhằm cung cấp cho công chúng một thông tin tương đối hoàn chỉnh về một sự kiện, hiện tượng hay nhân vật nào đó trong đời sống
- ❑ **Đặc điểm:**
  - + Có tiêu đề.
  - + Dung lượng khoảng 150-250 chữ, trả lời đủ các câu hỏi 5W+H.
  - + Đứng độc lập trong một trang báo hay trong một bản tin PT-TH

Các dạng tin cơ bản

- **Tin sâu (tin bình):** là dạng tin vừa phản ánh hoàn chỉnh về sự kiện, hiện tượng hay nhân vật quan trọng nào đó vừa thể hiện thái độ, quan điểm của tòa báo để định hướng dư luận xã hội
- **Đặc điểm:**
  - + Có tiêu đề.
  - + Dung lượng khoảng 200-300 chữ (có khi đến 500 chữ), trả lời đủ các câu hỏi 5W+H.
  - + Có vị trí độc lập so với các tin, bài khác và có lời đánh giá của người viết về sự kiện, hiện tượng, nhân vật được thông tin

Các dạng tin cơ bản

- **Tin tường thuật:** là dạng tin phản ánh những sự kiện theo đúng trình tự diễn biến của sự kiện đó (nó khác với thể loại tường thuật ở dung lượng và cách thể hiện)
- **Đặc điểm:**
  - + **Chủ yếu là tin sự kiện** (hội nghị, gặp gỡ giữa các quan chức, khánh thành, khai trương, động thổ, tổng kết, trao giải...)
  - + **Dung lượng tương đối dài, khoảng 300-500 chữ, miêu tả theo thời gian tuyến tính.**
  - + **Không xuất hiện cái tôi của tác giả** (đây là chỗ khác nhau giữa tin tường thuật và bài tường thuật)

Các dạng tin cơ bản

- ❑ **Chùm tin:** là dạng tin gồm một số tin điểm lại, hệ thống lại những sự kiện tiêu biểu có chung một chủ đề thống nhất
- ❑ **Đặc điểm:**
  - + Chùm tin trong một chủ đề, một lĩnh vực
  - + Dung lượng khá dài, gồm nhiều tin riêng rẽ.
  - + Hình thức trình bày khá giống **tin tổng hợp** (dễ nhầm lẫn khi nhận diện)

Một số dạng tin khác

- ❑ **Tin tổng hợp:** là dạng tin tóm tắt, hệ thống lại những sự kiện quan trọng, tiêu biểu về các lĩnh vực của đời sống xã hội
- ❑ **Đặc điểm:**
  - + Là sự kết nối của nhiều tin ngắn, tin sâu trên nhiều số báo khác nhau về một sự kiện diễn ra trên một khu vực địa lý và trong một thời gian nhất định
  - + Có tính khái quát cao, dung lượng khá dài (300-800 chữ) chia làm nhiều khía cạnh khác nhau.
  - + Thường được trình bày dưới một tiêu đề chung như: Tin trong ngày, Thế giới tuần qua, Việt Nam trong tuần...

Một số dạng tin khác

- ❑ **Tin dự báo:** là dạng tin nói về tương lai gần, dự đoán các sự kiện, hiện tượng sẽ xảy ra (VD: "Sự kiện tuần tới" trên VTV1, "Sự kiện trong tuần" ở trang 2 báo Thanh Niên...)
- ❑ **Đặc điểm:**
  - + Chỉ có tính chính xác tương đối
  - + Là một dạng tin văn, đôi khi chỉ một câu
  - + Nguồn tin chủ yếu được lấy từ các văn phòng tổng hợp của chính phủ, các cơ quan ngoại giao, các đoàn thể, các tổ chức kinh tế, chính trị, văn hóa, thể thao, du lịch, dịch vụ... của trung ương và địa phương
  - + Tuy nói về tương lai gần nhưng trong thể hiện ít khi dùng từ "sẽ"

Một số dạng tin khác

- **Tin ảnh:** là dạng tin có ảnh đi kèm với tư cách là yếu tố cấu thành nội dung của tin để minh họa, tạo độ tin cậy và tính thuyết phục cho thông tin (VD: “Nhịp đời qua ống kính” trên trang 3 báo Tuổi Trẻ, “Cảnh báo” ở trang 12 báo Công An TPHCM, “Đừng quên họ” ở trang 3 báo Phụ Nữ TPHCM, tin thể thao trên các báo...)
- **Đặc điểm:**
  - + Ảnh phải ăn khớp với lời
  - + Dung lượng chữ ít nhưng chiếm diện tích rộng
  - + Ảnh bố trí sao cho không bị gấp mặt, nhất là VIP

Một số dạng tin khác

- ❑ **Tin công báo:** là dạng tin phản ánh hoạt động của các cơ quan công quyền trung ương và địa phương hoặc thông báo các văn bản pháp luật hành chính nhà nước.
- ❑ **Đặc điểm:**
  - + Tin không phải do tòa soạn hay phóng viên săn tìm mà do các cơ quan có thẩm quyền cung cấp
  - + Văn bản thông tin mang tính chính thống, tòa soạn và phóng viên không được sửa chữa, thêm thắt
  - + Các báo lớn đều đăng chung tin công báo
  - + Tin công báo thường xuất hiện ở trang 1 của báo in và phần đầu bản tin thời sự của đài PT-TH

Bài báo là gì?

- ❑ Hiện nay, những người làm chuyên môn nghiên cứu, giảng dạy về báo chí đã phân loại các tác phẩm báo chí thành những nhóm thể tài, thể loại khác nhau: như nhóm **Thông tấn, Ký** và **Chính luận** với những đặc trưng về thể loại khá rõ ràng.
- ❑ Trên thực tế, một tác phẩm báo chí có thể đáp ứng được tiêu chí của thể loại hoặc không thể hiện rõ đặc điểm của thể loại nào.
- ❑ Những bài viết chưa ổn định rõ ràng về thể loại nào được quy về là các dạng bài thông tin, phản ánh hay gọi chung là **bài báo** (*nhóm ý kiến thuộc HVBC&TT*). Đây cũng là dạng bài được sử dụng phổ biến trên các trang tin điện tử đặc biệt là các trang thông tin của các ngành nói chung.
- ❑ Bài ngắn là **tin**, tin dài là **bài**.

Các thành phần

của một bài báo

- ❑ **Tít (title)**
- ❑ **Sa-pô (chapeau):** cung cấp thông tin cốt lõi (Nhân dịp... ai... đã/sẽ làm...) hoặc nhắc lại thông tin, gợi sự liên tưởng tới những thông tin đã có từ trước (Như tin đã đưa về.... Nhưng/Tuy nhiên/Thực tế...lại...)
- ❑ **Dẫn nhập (intro):** mô tả không gian xảy ra sự việc/bối cảnh xảy ra sự việc/hình dáng hoặc tính cách nhân vật chính/dùng lời nhân chứng...
- ❑ **Thân bài (body):** gồm các tít giữa và các đoạn
- ❑ **Phần tư liệu mở rộng (box):** con số ấn tượng, bảng, biểu, phỏng vấn ngắn, ý kiến lãnh đạo, chuyên gia...
- ❑ **Kết:** kết đóng (dùng chi tiết ấn tượng/kêu gọi hành động) hoặc kết mở (đưa ra những suy tư, thách thức, thôi thúc các bộ phận chức năng vào cuộc...)

Kỹ thuật viết tin, bài hình tháp ngược

Khái niệm

□ **Viết tin bài hình tháp ngược là cách trình bày sự kiện theo thứ tự quan trọng giảm dần (chứ không theo thứ tự thời gian hay thứ tự nhân vật). Phần quan trọng nhất đứng đầu bản tin và thường các tòa soạn đều lấy nội dung phần này làm tựa của tin để thu hút sự chú ý tối đa của người đọc.**

Tại sao phải viết theo hình tháp ngược?

□ **Vì trong thời đại ngày nay, công chúng ít có thì giờ, cho nên nhà báo phải tìm cách truyền tin nhanh chóng. Hình tháp ngược giúp làm được điều đó. Lại nữa, với hình tháp ngược, biên tập viên có thể cắt bài mà không làm mất ý chính: họ chỉ việc cắt từ dưới cắt lên.**

□ **Tuy vậy, tin bài hình tháp ngược cũng khiến độc giả không đọc hết bài báo.**

Cấu trúc tin hình tháp ngược

Gồm 3 phần:

□ **Phần mở đầu** gọi là **phần mở đề (lead)**: có thể là một hoặc hai câu ngắn, có những chi tiết quan trọng nhất của sự kiện, hội đủ các yếu tố của tin.

□ **Thân tin (body)**: là phần giải thích rõ thêm các chi tiết đã được nói đến ở phần mở đầu, làm sao để càng đọc xuống, người ta càng nắm bắt được thêm các chi tiết của sự kiện. Và nếu vì lí do nào đó mà phải cắt bỏ đi, người đọc vẫn hiểu được bản chất của sự kiện.

□ **Bối cảnh (background)**: để làm rõ hơn hoàn cảnh xuất hiện của tin tức hoặc cung cấp cho người đọc những chi tiết liên quan đến sự kiện này chứ không phải là chi tiết của sự kiện. Đôi khi, background làm đậm nét thêm sự kiện và để người đọc tìm hiểu thêm về sự kiện.

Nhận diện tin hình tháp ngược

TIN hình tháp ngược:

- ❑ **Mở đầu:** có thể như một tin văn: 4 yếu tố: What, who, when, where. Kết quả sẽ được đưa lên phần mở đầu
- ❑ **Thân tin:** các thông tin giải thích cho kết quả (sự kiện diễn ra như thế nào, tại sao lại diễn ra như thế)
- ❑ **Kết thúc:** mô tả bối cảnh của sự kiện (có thể bình luận, đánh giá ý nghĩa)

TIN hình tháp xuôi:

- ❑ **Mở đầu:** có thể như một tin văn, với 4 yếu tố: What, who, when, where
- ❑ **Thân tin:** các thông tin bổ sung, mô tả bối cảnh của sự kiện (nội dung, diễn biến, đối tượng tham dự, có thể bình luận, đánh giá ý nghĩa)
- ❑ **Kết thúc:** nêu kết quả chính, cuối cùng của sự kiện

Nhận diện tin hình tháp ngược

TIN hình tháp ngược:

❑ *Ít nhất 8 người chết và 25 người khác bị thương vì dẫm đạp lên nhau trong Festival nhạc rock gần thủ đô Copenhagen – Đan Mạch tối ngày 30.4.2012. Nguyên nhân chủ yếu do khán giả cuồng nhiệt, xô đẩy nhau tới gần sân khấu. Ban tổ chức cho biết nhạc hội sẽ phải tạm hoãn lại một ngày.*

TIN hình tháp xuôi:

❑ *Trong cuộc thi sản phẩm nông nghiệp ngày 18.5.2012 tại Mỹ, một nông dân ở bang California giành chiến thắng vì đã trồng được quả bí ngô lớn nhất thế giới. Đó là anh John Holland, người bang California. Anh đã đoạt giải thưởng 100.000USD. Anh cho biết quả bí ngô được trồng 5 tháng và nặng 385 kg. Sự kiện này đã được ghi vào sách Guinness về những điều kỳ lạ của thế giới.*

➔ **Hãy biên tập và sắp xếp lại trật tự các thông tin trên theo cấu trúc TIN hình tháp ngược.**

Kỹ thuật dẫn chuyện

Thông thường **có 4 cách kể chuyện chính**: trần thuật theo thứ tự thời gian, theo kiểu đồng hồ cát (cùng một biến thể của nó); trần thuật với bố cục tâm điểm và bố cục theo chương, hồi. Trong đó trần thuật theo thứ tự thời gian, theo kiểu đồng hồ cát là 2 cách tường thuật phổ biến nhất

□ Để trần thuật **theo thứ tự thời gian**, bạn có thể khởi đầu bài nhẹ nhẹ rồi đi dần đến đoạn gay cấn nhất. Đây là cấu trúc dễ hiểu nhất.

□ Khi viết **theo cấu trúc đồng hồ cát**, tin chính hoặc phần kết cục của sự kiện được đưa trước, ở đầu bài; sự kiện được tường thuật theo thứ tự thời gian ở các đoạn sau (giữa hai phần sẽ có một câu hoặc đoạn nối để chuyển mạch).

Kỹ thuật dẫn chuyện

- ❑ Khi viết **theo bố cục tâm điểm** (hay dành cho phóng sự), mở đầu tập trung vào cá nhân, sau đó chuyển qua vấn đề lớn hơn liên quan đến cá nhân đó, tiếp đến đưa ý kiến thẩm định và kết thúc bằng việc quay lại với nhân vật hoặc hình ảnh mở đầu
- ❑ Khi viết **theo bố cục chương hồi**, thông tin được chia thành cụm, mỗi cụm là một phần riêng biệt, nội dung tương đối trọn vẹn, có phần khởi và phần kết thúc hấp dẫn thúc đẩy độc giả đọc tiếp (lưu ý: bài văn phải có ý nghĩa và ý chính rõ ràng)

Quy trình viết tin, bài

- ❑ **Tìm ý tưởng**
- ❑ **Thu thập thông tin**
- ❑ **Xác định trọng tâm của sự kiện** (trong hình tháp ngược, trọng tâm chính là lead, xuất hiện ngay trong phần mở đầu)
- ❑ **Thiết lập trật tự thông tin** (trong hình tháp ngược, thông tin được sắp xếp theo thứ tự tầm quan trọng giảm dần)
- ❑ **Viết**

Quy trình viết tin, bài

Trọng tâm là gì?

- ❑ Là ý chủ đạo, ý chính gắn kết nhiều thông tin lại với nhau trong bài
- ❑ Trong nhiều thông tin thu thập được, PV chỉ nên chọn 1 thông tin là ý chính (là thông tin mà PV phán đoán là thời sự nhất, quan trọng nhất, hay nhất, có ý nghĩa nhất với độc giả hoặc là thông tin minh họa tốt nhất cho ý tưởng của PV)
- ❑ **Bài tập:** Có một bà bán dưa, một hôm, vớt vỏ dưa ra giữa đường. Sau đó, có 1 chiếc xe Airblade 125cc đời mới, trị giá bốn mươi tám triệu, chạy tới đụng vỏ dưa, té xuống. Đôi nam nữ ngồi trên xe đang cười hớn hở, bỗng dừng tắt thở. (tìm trọng tâm, và thử tưởng thuật từ chủ đề này theo các cấu trúc căn bản)

Quy trình viết tin, bài

Trọng tâm là gì?

❑ **Hãy tự hỏi: sự kiện là quan trọng hay ảnh hưởng/kết quả của sự kiện mới là điều quan trọng?**

❑ **VD: So sánh 3 trọng tâm sau:**

1. “Ngày..., Quốc hội đã họp phiên thường kỳ. Tham dự cuộc họp có....”

2. “Quốc hội đã biểu quyết đồng ý tăng thuế đất lên 100% trong phiên họp thường kỳ ngày...”

3. “Người dân sẽ phải trả tiền thuế đất cao gấp đôi mức hiện tại, theo quyết định của Quốc hội tại phiên họp thường kỳ ngày...”

Quy trình viết tin, bài

Trọng tâm là gì?

- ❑ Trình bày trọng tâm (thông tin chính, điểm tập trung) trong 1 hoặc 2 câu tóm tắt ý chính của bài (trả lời câu hỏi “Ai đã nói, đã làm hay đã trải qua chuyện gì?” và “Điều gì đã xảy ra?”).
- ❑ Sau khi tìm ra trọng tâm, hãy đưa nó vào ngay đầu bài (phần khởi/lead) của TIN. Đó là phần khởi trực tiếp/khởi tóm tắt

Lưu ý để viết Lead hay

- ❑ Trước hết hãy tự hỏi **“Câu chuyện chính ở đây là gì?”/“Đâu là trọng tâm của sự kiện?”**
- ❑ Chỉ sử dụng những thông tin quan trọng. Hầu hết các chi tiết được đưa vào phần sau của tin.
- ❑ Cố gắng chỉ biểu đạt một ý, thông thường trong một câu.
- ❑ Lead lý tưởng khoảng 25 – 30 chữ.
- ❑ Cú pháp câu đơn giản: chủ ngữ-động từ-tân ngữ.
- ❑ Thời quá khứ.
- ❑ Luôn có yếu tố thời gian trong các lead của tin khó.

Lưu ý để viết Lead hay

- ❑ Cố hoàn thiện lead trước khi tiếp tục với cả câu chuyện. **Nếu chưa viết được lead nghĩa là chưa làm xong công việc thu thập thông tin.**
- ❑ Nếu đến deadline vẫn không viết được lead, hãy tưởng tượng mẹ, vợ/chồng của bạn sẽ hỏi khi bạn về nhà **“Hôm nay con/anh/em viết bài về vấn đề gì?”** Câu trả lời có thể chính là lead.

Đặt tít (title)

Tít có 2 chức năng chính: thu hút sự quan tâm và cung cấp một thông báo (nói chung là để “bán” bài báo.) Tít được đọc trung bình nhiều hơn gấp 5 lần so với bài.

Phân loại:

□ Tít thông tin: là loại tít truyền thống, dùng để thông tin nội dung một cách tóm tắt, ngắn gọn, chính xác và cụ thể, thường trả lời cho những câu hỏi: *Ai? Cái gì? Ở đâu? Lúc nào?*

VD: **TT cụ thể:** *TPHCM: mỗi ngày bù lỗ 1 tỉ đồng để đạt 10% nhu cầu đi lại bằng xe buýt...*, **TT gợi mở:** *Cô gái sông Gianh, Người mẹ lượm rác nuôi đứa con điên, Những người đi nhặt xác, Người đưa thư ở Trường Sơn, Chuyện ông già mù bên dốc Công Trời, An tết với liệt sĩ Trường Sơn, Công ty lạm sản phá rừng, Bán đất trong mùa lũ, Khổ qua giúp anh Lây qua khổ, Đồng Nai: sấu riêng nay hoá sấu chung...*

Đặt tít (title)

Phân loại:

□ **Tít kích thích:** có ý bình luận, dùng để gây ngạc nhiên, kêu gọi trí tò mò của bạn đọc, và thỉnh thoảng có thể gây cười. Tuy nhiên, dù gì thì tít kích thích vẫn phải diễn đạt trung thành nội dung bài.

VD: Làm sao đất lành để chim về đâu? Cái khó bó cái duyên, Ai chờ mùa hè của em đi đâu? Chảy đi sông ơi! Nhịp cầu nối những bờ vui, Vừng ơi mở cửa, Thị trường chứng khoán VN: Cá lớn sắp quây đuôi...

□ **Tít hỗn hợp:** vừa thông tin, vừa kích thích (hình tượng)

VD: Cá basa sắp sửa lên thớt, Bóng đá Ý bên bờ...vực thẳm, Đô thị hoá kiểu ba roi, Lan rừng chảy máu, Kinh doanh đen trắng..hoá đơn đỏ, Khi tất cả các công viên đều bị gặm...

→ Dù thế nào đi nữa, **điều tiên quyết là nhà báo phải có khả năng đặt tít thông tin tốt**

Công thức chung trong đặt τί

CHỦ THỂ	NỘI DUNG CỐT LÕI
Cái gì (What) Ai (Who) Ở đâu (Where) Thời gian nào (When)	Như thế nào? Tại sao? Ý nghĩa gì?
VÍ DỤ	
Cái gì (What) (chủ thể)	Như thế nào?
<i>Mua ngoại tệ</i>	<i>phải trả phí</i>
<i>"Hút thuốc thụ động"</i>	<i>cái hại không nhìn thấy bằng mắt</i>
<i>Cốc thủy tinh</i>	<i>độc</i>
Ở đâu (Where) (chủ thể)	Như thế nào?
<i>Sài Gòn...</i>	<i>nhậu sớm</i>
<i>Hà Nội</i>	<i>chấn động vì động đất</i>
Thời gian nào (When) (chủ thể)	Như thế nào?
<i>Đêm trắng</i>	<i>mư sinh</i>
<i>10 năm</i>	<i>hát Trịnh</i>
Ai (Who) (chủ thể)	Như thế nào? / Ở đâu?
<i>Tù nhân Việt</i>	<i>ở Luân Đôn</i>
<i>Nghê sĩ Thương Tín</i>	<i>hòn cuội đóng rêu</i>
<i>Võ Đình Tuấn</i>	<i>một trong "100 thiên tài đương đại"</i>

Chú ý khi viết cho website

- ❑ **Không làm dàn ý theo kiểu bao gồm mở đầu, thân bài, kết luận**, mà bài báo phải đi ngay vào trọng tâm thông tin, cùng với thông điệp chính. Sau đó sẽ đến "như thế nào" và "tại sao".
- ❑ **Mỗi đoạn một ý**: Người đọc không có nhiều thời gian và không thể kiên nhẫn đọc những bài báo dài cả màn hình mà không rõ ý, rõ đoạn. Tốt nhất là mỗi đoạn một ý.
- ❑ **Liên kết giữa các đoạn**: Việc chia đoạn nhiều là cần thiết nhưng phải luôn có liên kết giữa các đoạn để thu hút độc giả. Tránh viết "dây cà ra dây muống", viết lan man.
- ❑ **Chia những tiểu đề mục** chứa đựng thông tin đối với các bài dài. Cách này vừa tạo ra những điểm nghỉ cho mắt, vừa lôi kéo độc giả đọc tiếp.

Chú ý khi viết cho website

- ❑ **Có thể dùng font chữ đậm** để nhấn mạnh những điểm quan trọng nhưng không nên lạm dụng;
- ❑ **Nên có ảnh** hoặc hình minh họa, dù nhỏ. Ảnh ở đây không chỉ có ý nghĩa trang trí mà còn có sức thu hút, minh chứng rõ nhất cho độc giả về bài viết.
- ❑ **Box thông tin:** Đưa thông tin thành những hộp dữ liệu, biểu đồ nếu thông tin đó có thể làm thành đồ thị, bảng biểu, hình minh họa
- ❑ **Dùng các đường link** để bổ sung thêm chi tiết, thông tin để tạo sự liên mạch cho độc giả (đặc biệt là những sự kiện liên quan hoặc cùng nhóm chủ đề) .

